Trafikutskottets betänkande 1983/84:5

om godkännande av vissa delar av ett avtal mellan staten och Rederiaktiebolaget Gotland m. m. (prop. 1983/84:14)

Propositionen

I proposition 1983/84:14 föreslår regeringen (kommunikationsdepartementet) riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att ikläda staten ansvar för att intäkterna i Rederiaktiebolaget Gotlands koncessionstrafik skall medge full täckning för kostnaderna för koncessionstrafiken.

2. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att under avtalstiden ikläda staten garantier för lån till Rederiaktiebolaget Gotland för fartygsfinansiering intill ett sammanlagt belopp av 35 000 000 kr.,

3. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att under avtalstiden ikläda staten garantier för lån till Rederiaktiebolaget Gotland för rörelsekrediter intill ett sammanlagt belopp av 70 000 000 kr.

Motionen

I motion 1983/84:50 av Tommy Franzén m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen avslår propositionen,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till församhälleligande av Rederiaktiebolaget Gotland i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottet

I sitt av riksdagen godkända betänkande TU 1981/82:8 uttalade utskottet att man inom regeringskansliet borde överväga åtgärder i syfte att begränsa transportstödet för Gotland. Utskottet ansåg därvid att det var särskilt angeläget att granska dels reglerna för den automatik som genom stödsystemets utformning torde föreligga beträffande underskottstäckningen, dels kostnadsutvecklingen i övrigt.

Chefen för kommunikationsdepartementet tillkallade den 24 mars 1982 en särskild sakkunnig med uppdrag att mot bakgrund av utskottets uttalande ta upp överläggningar med Gotlandsbolaget om formerna för statens ansvar för färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet. Den sakkunnige överlämnade den 29 juni 1983 till regeringen ett avtal mellan staten och Gotlandsbolaget som ersätter 1977 års avtal. Avtalet, som är avsett att gälla från den 1 januari 1984 till den 31 december 1987, har undertecknats med förbehåll för regeringens godkännande.

Huvudprincipen för avtalet är att staten tar det fulla ekonomiska ansvaret för den s. k. koncessionstrafiken, dvs. den trafik som f. n. drivs av Gotlandsbolaget. Som grund för beräkningen av transportstödet ges i avtalet närmare definitioner av vad som skall anses vara koncessionstrafikens intäkter och kostnader. En strävan hos parterna har varit att uppnå ett mer affärsmässigt förhållande mellan Gotlandsbolaget och staten i koncessionstrafiken. Av detta skäl har ett fartyg (Drotten) som f. n. är långtidsutchartrat, samt restaurationen, resebyråverksamheten och viss del av finansförvaltningen lagts utanför det avtalsreglerade området. Härigenom har det blivit möjligt att bl. a. slopa en klausul i det tidigare avtalet som garanterar viss årlig utdelning till bolagets aktieägare.

Vid beräkningen av de kostnader som utgör underlag för transportstöd tillgodoräknas Gotlandsbolaget avskrivningar med lägre procentsats än den gängse i rederibranschen. För att täcka den likviditetsbrist som därvid kan uppstå disponerar Gotlandsbolaget f. n. en statlig lånegaranti för fartygsfinansiering på högst 35 milj. kr. Avtalet förutsätter att bolaget även fortsättningsvis skall få disponera denna lånegaranti. Härutöver skall staten enligt avtalet garantera rörelsekrediter om sammanlagt 70 milj. kr. varav 30 milj. kr. avser krediter att användas inom koncessionstrafiken. Återstående 40 milj. kr. avser säkerhet för krediter som rederiet kan använda för att finansiera verksamhet utanför koncessionstrafiken.

Regeringen kan inte godkänna avtalet utan att riksdagen godtar att staten tar på sig det fulla ekonomiska ansvaret för koncessionstrafiken fram till utgången av år 1987 och att detta ansvar kan förlängas under ytterligare fyraårsperioder. Vidare krävs att riksdagen bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att förlänga nuvarande lånegaranti för fartygsfinansiering att gälla under avtalsperioden samt att en särskild lånegaranti om högst 70 milj. kr. ställs till Gotlandsbolagets förfogande. I propositionen begär regeringen att riksdagen lämnar de erforderliga bemyndigandena.

I motion 1983/84:50 (vpk) yrkas *dels* att riksdagen avslår propositionen, *dels* att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till förstatligande av Rederiaktiebolaget Gotland. Motionärerna framhåller att det är oriktigt att med skattemedel stödja rederinäringen så länge den är i privat ägo. De anser att det nya avtalet ger de privata ägarintressena i Gotlandsbolaget garanterade vinster. Detta sker t. ex. genom den föreslagna lånegarantin om 70 milj. kr., varav 40 milj. kr. avser annan verksamhet än koncessionstrafikens rörelse. Enligt motionen erfordras olika former av stöd för att bibehålla Gotlandstrafiken. Detta bör dock ske genom ett samhällsägt rederi varvid ett delägarskap för Gotlands kommun kan diskuteras.

Det i propositionen redovisade avtalet mellan staten och Gotlandsbolaget har inte gett utskottet anledning till erinran. Ett förstatligande av Gotlandsbolaget — såsom föreslås i förutnämnda motion — skulle medföra en avsevärd ökning av statens kostnader för Gotlandstrafiken. Av bl. a. detta skäl avstyrker utskottet motionen i fråga och tillstyrker att riksdagen lämnar de i propositionen föreslagna bemyndigandena.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1983/84:50 (vpk)

a. bemyndigar regeringen att ikläda staten ansvar för att intäkterna i Rederiaktiebolaget Gotlands koncessionstrafik skall medge full täckning för kostnaderna för koncessionstrafiken,

b. bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att under avtalstiden ikläda staten garantier för lån till Rederiaktiebolaget Gotland för fartygsfinansiering intill ett sammanlagt belopp av 35 000 000 kr.,

c. bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att under avtalstiden ikläda staten garantier för lån till Rederiaktiebolaget Gotland för rörelsekrediter intill ett sammanlagt belopp av 70 000 000 kr.

Stockholm den 16 november 1983

På trafikutskottets vägnar
KURT HUGOSSON

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Claes Elmstedt (c), Olle Östrand (s), Wiggo Komstedt (m), Sven-Gösta Signell (s), Rune Johansson (s), Sten-Ove Sundström (s), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Sven Henricsson (vpk), Göran Riegnell (m), Anna Wohlin-Andersson (c) och Ingrid Andersson (s).

Reservation

Sven Henricsson (vpk) anser

dels att det stycke på s. 3 som börjar med "Det i propositionen" och slutar med "föreslagna bemyndigandena" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar för sin del den uppfattning som framförs i motion 1983/84:50 (vpk) att det är olämpligt att med skattemedel stödja rederinäringen så länge den är i privat ägo. Det kan, i det nu aktuella fallet, inte vara rimligt att staten sluter ett avtal med Gotlandsbolaget som ger de privata ägarintressena i bolaget garanterade vinster.

Utskottet anser i likhet med regeringen att olika former av statligt stöd erfordras för att bibehålla Gotlandstrafiken. Såsom motionärerna framhåller bör dock detta ske genom ett samhällsägt rederi varvid ett delägarskap för Gotlands kommun kan diskuteras. Härigenom skulle Gotlandstrafikens fortsättning garanteras och en avsevärt bättre servicenivå uppnås. Regeringen bör snarast framlägga ett förslag om hur Gotlandsbolaget lämpligen kan övertas av samhället. Utskottet ifrågasätter vidare från principiella utgångspunkter den del av avtalet som gäller restaurationen då den i praktiken innebär att ett privat företag erhåller monopol inom en statsfinansierad verksamhet.

Vad utskottet nu anfört, vilket innebär att motionen i fråga tillstyrks och propositionen avstyrks, bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

a. riksdagen med bifall till motion 1983/84:50 (vpk) yrkande 1 avslår proposition 1983/84:14,

b. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:50 (vpk) yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om förstatligande av Rederiaktiebolaget Gotland.

LiberTryck Stockholm 1983